

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора
Куцевляка Валерія Ісайовича на дисертаційну роботу Гелей Віри Михайлівни
**«Клініко–лабораторне обґрунтування вдосконалення амбулаторного
лікування одонтогенних періоститів щелеп»,**
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук
за спеціальністю 14.01.22 – Стоматологія

Актуальність теми.

Лікування одонтогенних запальних процесів (гострі та загострені періостити щелеп) щелепно-лищевої ділянки є актуальною проблемою практичної стоматології; пацієнти із зазначеними нозологічними формами складають суттєвий відсоток (65%–75%) у статистиці стоматологічних захворювань та часто зустрічаються в повсякденній клінічній практиці стоматолога-хірурга (Маланчук В.О., 2011; Гулюк А.Г., 2017; Prododh K., Chattopadhyay S., 2017).

За даними МОЗ України, протягом останніх 10 років в практичній стоматології спостерігається збільшення частоти випадків переходу гострих процесів у хронічні зі схильністю до періодичних загострень. Тому запальні процеси ЩЛД, а саме у формі загострення хронічної патології, все частіше виникають у пацієнтів після перенесених загальних запальних захворювань бактеріальної, вірусної етіології на фоні ураження ротової порожнини карієсом зубів та його ускладненнями і часто на фоні незадовільного стану гігієни порожнини рота. Така ситуація сприяє неінтенсивному, затяжному перебігу післяопераційного періоду, виникненню ускладнень – періоститів, переходу запального процесу в кісткову тканину та навколишні ділянки, подовженню періоду реабілітації пацієнта та підвищує ймовірність хронізації запального процесу (Павленко О.В., 2013; Dai X., 2015).

На сьогоднішній час існує значна кількість рекомендацій щодо розширення асортименту нових антимікробних засобів. Разом з тим, ряд

досліджень свідчать про зниження чутливості патогенних мікроорганізмів до антибіотиків.

З іншої сторони, у фахових виданнях зростає число публікацій про те, що значна кількість сучасних антибактеріальних і протимікробних засобів сприяє зниженню імунологічної реактивності організму хворого, виникненню дизбіозу, хронізації патологічного" процесу, що ускладнює лікування (Рузін Г.П., 2013; Костенко Є.Я., 2017; Клітинська О.В., 2018).

Виходячи із законів лікування запальних процесів за канонами антигомотоксичної терапії, автор вибрала препарат дозволений до використання Наказом МОЗ України №86 від 27.03.2006 р. Із антигомотоксичних препаратів (АГТП) був запропонований – траумель С, який повинен був забезпечити протизапальну, імуномодельючу дію (Сміян О.І., 2017; Добровольська М.К., 2017).

Тому, в сучасних умовах пошук ефективних методів та засобів лікування запальних процесів і гнійних інфекцій, які вражають щелепно-лицеву ділянку, залишається актуальним та своєчасним науковим завданням.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота є фрагментом наукової теми стоматологічного факультету: «Клініко–експериментальне обґрунтування застосування сучасних стоматологічних технологій, експертної оцінки якості лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань» (державний реєстраційний № 011U003611). Автор є виконавцем зазначеного фрагмента планової науково-дослідної роботи.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота має достатній обсяг фактичного матеріалу, що включає аналіз клінічних, лабораторних, рентгенологічних та статистичних

методів дослідження. Застосовані у роботі методики сучасні, інформативні та високочутливі, рівень статистичного аналізу результатів дає підстави оцінити їх як адекватні і повністю відповідають меті роботи та спрямовані на вирішення поставлених завдань. Ступінь достовірності дисертаційної роботи ґрунтується на результатах дослідження клінічного перебігу гострих серозних і гнійних періоститів різної анатомічної локалізації у 108 пацієнтів, які розділені за віковими та статевими ознаками. Клініко-інструментальні та рентгенологічні, лабораторні дослідження виконані на базі хірургічного відділення Закарпатської обласної клінічної поліклініки та в клінічній лабораторії кафедри мікробіології, вірусології, імунології з курсом інфекційних хвороб медичного факультету УжНУ, клінічній лабораторії поліклініки УМВС Закарпаття. Дисертантка дотримувалася лікувально-діагностичних стандартів та сучасних вимог щодо етичної складової клінічних досліджень. Завдання, поставлені з добувачем для досягнення мети вирішені. Проведений аналіз дисертаційної роботи свідчить про вагомий особистий внесок здобувача в опрацюванні усіх основних положень дисертації, які впливають з результатів власних досліджень здобувача і обґрунтовані адекватними сучасними методами обстеження.

Обраний методологічний підхід до вирішення поставлених завдань з використанням сучасних методів дослідження (загальноклінічних, мікробіологічних, імунологічних, рентгенологічних, статистичних) із застосуванням апробованих сучасних приладів і стандартних наборів, як вітчизняних так і закордонних виробників, опрацювання 262 найменувань джерел вітчизняної та іноземної літератури, ґрунтовний аналіз отриманих результатів з порівнянням даних висвітлених в сучасній світовій науковій літературі, статистичний аналіз забезпечили здобувачу достовірність даних, обґрунтованість основних наукових положень та висновків дисертаційної роботи, оскільки при виборі об'єктів обстеження дотримано якісної та кількісної репрезентативності.

Новизна наукових одержаних результатів.

- З’ясовані особливості перебігу та лікування гострих одонтогенних періоститів щелеп у пацієнтів Закарпаття.
- Вивчено цитокіновий і цитологічний профілі перебігу гострих одонтогенних періоститів щелеп у пацієнтів різних вікових підгруп.
- Досліджено мікробіологічну картину виникнення гострих періоститів щелеп у пацієнтів.
- Обґрунтовано застосування раціональної етіотропної і патогенетичної терапії гострих одонтогенних періоститів щелеп у дорослих в поліклінічних умовах.
- Визначено діагностичні критерії корекції схеми амбулаторного лікування таких пацієнтів.

Практичне значення отриманих результатів.

На основі проведеного дослідження було актуалізовано інформацію щодо етіології гострих одонтогенних періоститів щелеп у населення Закарпаття, з’ясовано особливості перебігу такого захворювання у пацієнтів різного віку. Досліджено особливості цитокінового профілю перебігу гострих одонтогенних періоститів щелеп у пацієнтів різного віку

Розроблена, обґрунтована і клінічно апробована схема комплексного лікування гострих періоститів ЩЛД одонтогенного походження; вдосконалено клінічні рекомендації по курації гострими одонтогенними періоститами щелеп.

Обґрунтовано застосування нового способу комплексного лікування одонтогенних запальних процесів щелепно-лицевої ділянки, що засвідчено патентами України на корисну модель № 60010 «Спосіб комплексного лікування одонтогенних запальних процесів щелепно-лицевої ділянки»; на винахід № 98858 «Спосіб комплексного лікування одонтогенних запальних процесів щелепно-лицевої ділянки»; на корисну модель № 124211 «Спосіб

комплексного лікування дистрофічно-запальних захворювань пародонта при загальносоматичній патології».

Розроблена автором методика комплексного лікування впроваджена і успішно застосовується у терапевтичному відділенні Закарпатської обласної клінічної стоматологічної поліклініки, у хірургічному відділенні ТОВ «Університетська стоматологічна поліклініка» (м. Ужгород), у відділенні оториноларингології Закарпатської обласної клінічної лікарні імені А. Новака, у відділенні щелепно-лицевої хірургії Львівської обласної клінічної лікарні. Результати цього дослідження також впроваджено в початковий процес кафедри хірургічної стоматології, щелепно-лицевої хірургії та онкостоматології, терапевтичної стоматології ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях та особистий внесок у них автора.

За матеріалами дисертації опубліковано 21 друкованих робіт: 1 – у фаховому міжнародному виданні, із них 2 – у "виданнях, які входять до міжнародних науково-метричних баз, 5 – у фахових виданнях, рекомендованих ДАК МОН України; 10 тез у матеріалах вітчизняних науково-практичних конференцій, 3 – деклараційні патенти України на винахід і корисну модель.

У публікаціях повною мірою відображені основні наукові положення проведеного дисертаційного дослідження, які доповідались та обговорювались на різних наукових форумах, про що свідчать відповідні опубліковані матеріали.

Загальна характеристика дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота викладена на 220 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 47 таблицями, 50 рисунками та додатками. Оформлена за загальноприйнятими вимогами та містить: вступ, огляд літератури, матеріали та методи дослідження, 3-и розділи результатів власних досліджень, розробку і обґрунтування схеми лікування гострих одонтогенних періоститів щелеп для амбулаторної стоматологічної практики, результати застосування власної схеми лікування, аналіз і узагальнення результатів власних досліджень (складається із 5-ти підрозділів), висновки, практичні рекомендації та список використаних джерел літератури. Загальний обсяг дисертації відповідає вимогам ДАК МОН України щодо кандидатських дисертацій.

У розділі «**Вступ**», який викладено на 7 сторінках, коротко описаний сучасний стан наукової проблеми, котрій присвячена робота, їх значимість, аргументовано і відображено підстави та потреби проведення даного дослідження. Дисертантом чітко сформульовано мету та завдання, яка вказує що саме розв'язується в науковому дослідженні. Лаконічно викладено нові наукові рішення, які запропоновано автором, відображено особистий внесок здобувача у проведенні наукових досліджень та вказано, які дослідження додатково проводились у співавторстві.

Розділ «**Огляд літератури**» складається з 11 підрозділів і викладений на 26 сторінках. Дисертант провів аналіз літературних даних щодо формування патогенетичних механізмів розвитку та прогресування запальних процесів щелепно-лицевої ділянки, основних підходів до діагностики та підвищення ефективності лікування і їх профілактики в умовах клінічної практики. На основі аналізу літератури сформульовані проблемні та недостатньо вивчені аспекти, виділені завдання, що потребують негайного вирішення для підвищення ефективності лікування гострих одонтогенних періоститів щелеп. Розділ завершує висновок, в якому

здобувач вносить обґрунтування щодо формування застосування запропонованої схеми на клінічному прийомі нівелювати гіперергічні реакції у пацієнтів віком 19–24 роки у 100% та скоротити період активного перебігу захворювання до 3-х днів у хворих віком 19–24 і 44–54 років, у хворих 55–64 – у 95% випадків.

Даний розділ написано ретельно, на сучасному рівні, з використанням достатньої кількості, як вітчизняних так і іноземних робіт. За результатами дослідження було надруковано 3 наукові праці, бібліографії яких наведено у кінці розділу.

Зауважень до розділу немає.

У розділі «**Матеріал і методи дослідження**» приведена характеристика 108 хворих з гострими серозними і гнійними періоститами, виділені клінічні групи. Здобувачем описано клінічні, лабораторні, імунологічні, мікробіологічні та методи статистичної обробки отриманих даних, які застосовувались для дослідження хворих. Використані методи дослідження адекватні меті і завданням, сучасні та інформативні, забезпечують високий рівень достовірності отриманих даних та дозволяють оцінити проблему, що досліджує дисертант. Розділ викладений на 5 сторінках, доступно та інформативно. Зауважень немає.

Третій розділ викладений на 68 сторінках і складається із трьох підрозділів, має 34 таблиці та 42 рисунки, містить дані про результати аналізу роботи хірургічного кабінету ЗОКСП. Дослідження клінічного перебігу гострого гнійного періоститу щелеп у дорослих. Результати бактеріологічного дослідження гнійних ран після періостотомій. Дисертантом детально висвітлено клінічний та функціональний перебіг гострих одонтогенних періоститів. Розділ дуже добре ілюстрований клінічними випадками хворих в процесі лікування. Рецензуючи даний розділ, приходиш до висновку, що дисертантка є досвідченим, вдумливим

клініцистом. За результатами дослідження опубліковано 3 наукові праці, бібліографії який наведено у кінці розділу.

Зауважень до розділу немає.

Четвертий розділ – розробка і обґрунтування схеми лікування гострих одонтогенних періоститів щелеп для амбулаторної стоматологічної практики викладений на 9 сторінках. Розділ має 3 рисунки. В розділі описано розробку і детальне обґрунтування схеми лікування гострих періоститів щелеп в амбулаторній стоматологічній практиці. Чітко наведена медикаментозна схема лікування гострих періоститів щелеп та описана варіативна складова лікувальної схеми.

Зауважень до розділу немає.

П'ятий розділ – результати застосування власної лікувальної схеми, викладений на 17 сторінках. Розділ має 11 таблиць та детальні описи 3-х клінічних випадків. Загалом розділ написаний логічно, матеріал викладений послідовно, з наведенням вагомих аргументів.

Зауважень немає.

Розділ шостий «**Аналіз та узагальнення отриманих результатів**» присвячений мало вивченій в стоматології, в тому числі і в хірургічній стоматології проблемі удосконалення хірургічних методів дослідження і лікування гострих одонтогенних періоститів щелеп. Розділ викладений на 31 сторінці, складається з 5 підрозділів, в яких викладені основні положення дисертації. Загалом розділ написаний логічно, матеріал викладений послідовно, з наведенням вагомих аргументів. Шість висновків логічно витікають з результатів проведеної роботи, відображають, як наукову новизну так і практичну значимість проведених досліджень. Список літературних джерел оформлений згідно вимог ДАК МОН України, містить 262 посилання, з яких 172 вітчизняних та 90 зарубіжних. В цілому дисертаційна робота вирізняється методологічним підходом до викладення матеріалу, змістовністю та гарним оформленням. Суттєвих зауважень та

недоліків до виконаної дисертації немає, крім наявності окремих неточних виразів і формулювань, поодиноких стилістичних помилок, які потрібно виправити.

Висновки і практичні рекомендації відповідають змісту представленої до захисту роботи, отриманим результатам, меті та завданням дослідження.

Автореферат відображає основу дисертаційної роботи.

Аналіз дисертаційної роботи Віри Михайлівни Гелей дає підставу вважати, що завдання дослідження вирішені, а мета наукової роботи досягнута. Вказані в рецензії побажання та зауваження носять переважно рекомендаційний характер, не зменшують її теоретичного значення та науково-практичної цінності і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Загальна характеристика роботи є позитивною. Принципових зауважень до дисертації немає, але у процесі ознайомлення з матеріалами дослідження виникли такі дискусійні питання:

1. Як проводилось лікування хворих основної групи?
2. Чи проводили Ви дослідження чутливості мікрофлори до антибіотиків, коли Ви їх призначали хворим?
3. Ви рекомендуєте не всім хворим дрениувати гнійний очаг на верхній щелепі?
4. Мінеральна вода «Пласківська» для полоскання порожнини рота є антибактеріальною?

Висновок

Дисертація Гелей В.М. «Клініко-лабораторне обґрунтування вдосконалення амбулаторного лікування одонтогенних періоститів щелеп» є завершеною самостійною виконаною науковою працею, в якій вирішено важливе для хірургічної стоматології теоретичне і практичне завдання – підвищення ефективності комплексного лікування пацієнтів з гострими

гнійними одонтогенними запальними процесами щелепно-лицевої ділянки шляхом удосконалення алгоритмів місцевого лікування.

Таким чином, викладене дозволяє констатувати, що дисертаційне дослідження Гелей В.М. за актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року №567 із змінами, а автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Офіційний опонент:

професор кафедри стоматології

дитячого віку ортодонтії та імплантології

ДВНЗ «Харківська медична академія

післядипломної освіти»

доктор медичних наук, професор

В. І. Куцевляк

*Відрук офіційного опонента
нарізаний по спец. паперу 30.11.2018*

*Вчений секретар
д. мед. н., професор О.В. Кітницька*